

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING ZARURATI NIMADA

Jumayev Akmal Islomovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistratura tinglovchisi

tel: 97 304-37-15;

e-mail: mb_9345@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14905509>

Annotatsiya: Hozirgi kunda dunyoning 140 dan ortiq mamlakatlarida yirik kompaniyalar moliyaviy hisobotlarini Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) asosida tayyorlashlari shart (yoki ruxsat berilgan). Yevroittifoq birjalarida qimmatli qog'ozlari muomalada bo'lgan barcha kompaniyalar o'z moliyaviy hisobotlarini MHXS asosida tayyorlashlari shart. Bu talab ularning sho'ba va ta'sir ostidagi kompaniyalariga ham taalluqlidir.[1]

Kalit so'zlar: Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlarini (MHXS), Globalizatsiya, xalqaro savdo.

Jumladan, O'zbekiston ham 2021 yil 1 yanvardan boshlab MHXS standartlarini o'zining yirik kompaniyalariga (banklar, sug'urta tashkilotlari va aksiyadorlik jamiyatlari) uchun majburiy qonunchilik hujjati sifatida qabul qilgan. Ko'plab boshqa mamlakatlar, masalan, Hindiston, Braziliya MHXS ni qabul qilish yoki unga yaqinlashish yo'lidan borgan. Bu esa o'sha mamlakatlardagi kompaniyalarning moliyaviy hisobotlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.[1]

Shu jihatdan moliya sohasining rivojiga xizmat qiluvchi, jahon iqtisodiyoti rivojlanishining hozirgi shart-sharoitlariga mos me'yoriy-huquqiy negiz ishlab chiqish masalasi muhimdir. Bunday mas'uliyatli vazifani dunyo hamjamiyatida MHXS Kengashi (MHXSK-IASB-International accounting standards board) o'z zimmasiga olgan bo'lib, Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlarini (MHXS) belgilangan tamoyillar (Moliyaviy Hisobotning Konseptual Asosi) asosida ishlab chiqadi.[1]

Buxgalteriya

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) asosida hisobotlarni tayyorlashga o'tish, tashkilotlarning moliyaviy holatini, daromad va xarajatlarini, aktiv va majburiyatlarini ko'rsatadigan muhim hujjatlardir. Ular, tashkilotlar va davlatlar o'rtasida samarali va ishonchli iqtisodiy aloqalarni o'rnatishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda, global iqtisodiy tizimning yanada o'zaro bog'lanib, murakkablashishi sababli, MHXS ga asoslangan holda olib borishning zarurati kundan-kunga oshmoqda.

Xalqaro moliya hisobot standartlariga o'tishning asosiy sabablarining tahlili:

1. Globalizatsiya va xalqaro savdo . Global iqtisodiyotda kompaniyalar, banklar va boshqa moliyaviy tashkilotlar o'rtasida hamkorlik kuchaymoqda. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) yordamida turli davlatlardagi tashkilotlar o'z moliyaviy natijalarini bir xil, tushunarli va ishonchli tarzda taqdim eta olishadi. Bu esa xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda, shuningdek, kompaniyalar o'rtasida moliyaviy ma'lumotlar almashinuvi jarayonini soddalashtiradi.

2. 2.2. Moliyaviy shaffoflikning oshishi

Xalqaro standartlarga asoslangan hisobotlar shaffoflikni ta'minlaydi. Bu investorlar, kredit beruvchilar va boshqa manfaatdor tomonlarga tashkilotlarning haqiqiy moliyaviy holatini aniq ko'rsatishga yordam beradi. XMS tizimi, odatda, zaruriy moliyaviy ma'lumotlarni yaxshiroq tuzish va ko'rsatish uchun qat'iy qoidalar va me'yorlarni belgilaydi.

3. 2.3. Mahalliy va xalqaro regulyatorlar tomonidan belgilangan talablar

Ko'plab mamlakatlar va moliya tashkilotlari global moliyaviy bozorlar bilan integratsiyalashuvni kuchaytirish maqsadida xalqaro moliya hisobot standartlariga asoslanishni talab qilmoqda. Xususan, Boshqaruv va Auditning Xalqaro Standartlari, shuningdek, Xalqaro moliya tashkilotlarining (IMF, WB va boshqalar) siyosatlar va tavsiyalari bunday o'zgarishlarni qo'llab-quvvatlaydi.

4. 2.4. Xalqaro moliya hisobot tizimlarining samaradorligi

XMS tizimlari, avvalgi mahalliy tizimlarga nisbatan ko'proq moslashuvchan va samarali hisob-kitoblarni amalga oshirish imkoniyatini beradi. Bu tashkilotlarga murakkab moliyaviy operatsiyalarni tez va aniq hisoblash, shuningdek, audit jarayonlarini soddalashtirish imkonini beradi.

3. Xalqaro moliya hisobotlarining zarurati: amaliy ahamiyati

• 3.1. Xalqaro investitsiyalarni jalb qilish

Xalqaro moliya standartlariga asoslangan hisobotlar, xorijiy investorlar uchun tashkilotning moliyaviy holatini aniq va shaffof tarzda taqdim etadi. Bu esa investitsiya xavfini kamaytiradi va xorijiy kapitalni jalb qilish imkoniyatlarini oshiradi.

• 3.2. Hisobdorlik va nazoratni kuchaytirish

XMS tizimi, tashkilotlar tomonidan moliyaviy ma'lumotlarning to'liqligini, aniqligini va o'z vaqtida taqdim etilishini ta'minlaydi. Bu esa davlatlar va

regulyatorlarga audit va nazorat jarayonlarini aniq va samarali amalga oshirish imkoniyatini yaratadi.

• 3.3. O'sib borayotgan raqobat muhitida kompaniyalar uchun ustunlik

Xalqaro moliya standartlariga rioya qilish, tashkilotlarga global bozorlar bilan raqobatlashishda qo'shimcha ustunlik beradi. Bu standartlar kompaniyaning korporativ boshqaruvini yaxshilash va moliyaviy natijalarni aniq ko'rsatishda yordam beradi.

4. Xalqaro moliya hisobot tizimlariga o'tishning qiyinchiliklari

• 4.1. Mahalliy tizimlar bilan moslashish

Ba'zi davlatlarda mahalliy moliya hisoboti tizimlari hali to'liq xalqaro standartlarga o'tmagan. Bu o'zgarishlarni amalga oshirish uchun qo'shimcha vaqt, resurslar va malaka oshirish zarur bo'lishi mumkin.

• 4.2. Me'yoriy va normativ to'siqlar

Xalqaro moliya standartlariga o'tish uchun me'yoriy to'siqlar mavjud. Bunday o'zgarishlar qonuniy va reglamentatsion asoslarni qayta ko'rib chiqishni talab qilishi mumkin.

• 4.3. Moliya hisobotlarini tayyorlash uchun ko'nikmalarni oshirish

Xalqaro standartlarga o'tish uchun moliya sohasidagi mutaxassislar va kompaniyalar xodimlariga malaka oshirish kurslari, treninglar va boshqa o'quv dasturlari talab etiladi.

5. Xulosa va tavsiyalar

Moliya hisobotlari xalqaro standartlarga o'tishning zarurati nafaqat global iqtisodiyotning rivojlanishiga, balki tashkilotlarning moliyaviy shaffofligini oshirish, investorlar va kredit beruvchilar uchun ishonchni kuchaytirishga ham xizmat qiladi. Xalqaro standartlarga o'tish nafaqat moliya bozorlarini yanada yaxshilaydi, balki iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri bo'lib qoladi. Shu sababli, davlatlar va kompaniyalar bu jarayonni tezlashtirish uchun zarur choralarni ko'rishlari kerak.

Tavsiyalar:

Xalqaro standartlarga o'tish jarayonini bosqichma-bosqich amalga oshirish, shu bilan birga mahalliy tizimlarni xalqaro me'yorlarga moslashtirish. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va tahlil qilish uchun mutaxassislarning malakasini oshirish.

Xalqaro moliya tashkilotlari bilan hamkorlikni kuchaytirish, shuningdek, ularning metodologiyalarini o'zlashtirish.

Shu tariqa, xalqaro moliya hisobot tizimlariga o'tish, nafaqat iqtisodiy rivojlanishni, balki global iqtisodiyotda ishonch va samaradorlikni oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi PQ -4611 – son 24.02.2020 y. <https://lex.uz/docs/-4746047>
2. Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy veb sayti www.imv.uz
<https://www.imv.uz/videos/buxgalteriya-hisobi-tizimi-va-uni-xalqaro-standa-2>
3. O'zbekiston milliy axborot agentligining rasmiy axborot manbai
<https://uza.uz/oz/posts/ozbekistonda-moliyaviy-hisobotning-xalqaro-standartlariga-otishi-yangicha-yondashuv-va-imkoniyatlar>
4. «O'zbekneftgaz» AJ ning 2022 yil yakunlari bo'yicha YILLIK HISOBOTI
Отдельная_финансовая_отчетность_АО_«Узбекнефтегаз»_за_2022_год.
https://www.uzse.uz/system/isu_info_files/files/000/003/642/original/

